

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Наталия Василевна Ушева, д.м.,
Ръководител Катедра по социална медицина и организация на
здравеопазването
Зам.-Декан „Научна дейност“ Факултет по обществено здравеопазване
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна,

Относно: защита на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “Доктор” в област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.1 „Медицина“ по докторска програма „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ на

Мария Миткова Иванова

по тема на дисертационния труд:

Професионално прегаряне и развитие на фармацевтичната професия

Научни ръководители:

Проф. д-р Лора Христова Георгиева, дм

Доц. Анна Христова Тодорова, дм

Съгласно Заповед № Р 109-316/26.06.2023 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна проф. д-р Светослав Георгиев, дм съм включена като вътрешен член в състава на Научното жури по процедура за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ от маг. фарм. Мария Миткова Иванова, зачислена в редовна форма на обучение към Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването на Медицински университет Варна със Заповед № Р-109-313/08.08.2016г. С решение на Научното жури, отразено в Протокол №1 от 07.07.2023 г. съм определена за Председател на НЖ и да изготвя становище.

Докторантката е изпълнила заложените дейности в Индивидуалния план и необходимите изисквания за защита на дисертационния труд. Подадените необходими документи съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Медицински университет – Варна.

Биографични данни и кариерно развитие на докторанта

Мария Миткова Иванова е родена през 1976г. в град Варна,

завършва Полувисш медицински институт в гр. Варна през 1997 г. като помощник-фармацевт, след което продължава обучението си във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, последователно придобивайки бакалавърска степен по психология (2004 г.) и магистърска степен по приложна психология (2005) . Мария Иванова завършва успешно обучението си в магистърската степен по фармация в Медицински университет – Варна през 2018 г.

Мария Иванова има придобита специалност „Организация на дистрибуторската и аптечна практика“, преминала е квалификационни курсове по когнитивно-поведенческа и позитивна психотерапия, арт-терапевтични техники за работа с деца и възрастни и др. Участвала е в 2 научни проекта, свързани с темата на настоящия дисертационен труд и финансирани по Фонд „Наука“ на МУ-Варна.

Трудовият си стаж Мария Иванова започва през 1999 г. като помощник-фармацевт в аптечната мрежа до 2018 г. През същия период за кратко е работила като психолог в Неправителствена организация към звено „Майка и бебе“, гр. Варна. Като магистър-фармацевт Мария Иванова започва работа 2018 г., включително в университетската аптека „Медунифарм 2“.

След спечелен конкурс през 2019 г., Мария Иванова започва преподавателската си дейност като асистент към Катедрата по организация и икономика на фармацията, Факултет по фармация, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна по дисциплините „Социална фармация и фармацевтично законодателство“, „Фармакоикономика“, „Медицински изделия за студенти по специалност „Фармация“, както и „Фармацевтична регулация и икономикс“ в магистърската програма „Трансфер на технологии и иновации във фармацията“.

Член е на Български фармацевтичен съюз.

Актуалност на темата на дисертационния труд

Научният труд е по важна и продължаващата да е актуална темата за професионално прегаряне на работещите в сферата здравеопазването, особено в условия на пандемичната обстановка, при която е проведено изследването. Фундаменталните познания на докторантката по психология и фармация са важна предпоставка за дълбочината на дисертационния труд, който има и важно практико-приложно значение.

Описание на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем от 156 страници, много добре оформен и с прегледно онагледен от 20 таблици, 21 фигури и едно приложение. Цитираната литература включва 216 литературни източници (54 - на кирилица; 167 – на латиница). Структурата на дисертационния труд включва следните глави и раздели: Литературен обзор; Цел, задачи, материали и методи; Резултати и обсъждане; Изводи и препоръки; Заключение; Приноси; Приложения; Използвана

литература; Публикации във връзка с дисертационния труд.

Литературният обзор е написан на 41 страници, задълбочено представящ анализ на публикациите по развитието на фармацевтичната професия и ролята на фармацевта в съвременното общество, теоретичните основи и последствията от професионалното прегаряне при медицинските специалисти и по-специално - сред фармацевти. Познанията в областта психологията и фармацията успоредно с доброто познаване на съвременните литературни източници са предпоставка за умелото извеждане на изследователските проблеми и поставените цел и задачи.

Целта на дисертационния труд е точно формулирана и насочена към анализ на дейностите на фармацевтичната професия, свързания професионален стрес и факторите, които го повлияват.

В изпълнение на поставената цел адекватно са поставени седем *изследователски задачи* и три *работни хипотези*.

Материал и методика на изследването

Приложената методика се състои от документален и анкетен метод, включващ освен демографската част и въпроси за идентифициране на предизвикателствата пред фармацевта в съвременното общество, за проблемите, с които се сблъскват фармацевтите в работата си в условията на COVID-19, както и специално закупен валидиран инструмент за оценка на бърнаут сред медицински специалисти - Maslah Burnout Inventory. Полевата работа е проведена през периода март – декември 2021 г. сред 127 служители на аптечната мрежа от град Варна, като са посочени ясни критерии за включване и изключване от проучването. Докторантката демонстрира добро познаване на статистическите методи, които са описани и представени много точно. Коректно е посочено полученото одобрение на научното изследване от Комисия по етика на научните изследвания към Медицински университет-Варна преди началото на полевата работа. Познаването на изследователския проблем в дълбочина и аналитичните умения на Мария Иванова проличават и в разписаните ограничения на изследването.

Характеристика и оценка на резултатите и приносите на дисертационния труд

Резултатите от собственото проучване и тяхното обсъждане заемат половината от общия обем на дисертационния труд и са структурирани съобразно поставените задачи в 14 обособени раздела. Факторите, свързани с организационната среда, затрудненията в комуникацията и ограниченията при оказване на ФГ, които имат отражение върху трите скали на бърнаут, са представени нагледно в следващите фигури основни

причини, които водят до повишаване на нивото на ЕИ, към повишаване на нивото на скала Деперсонализация, професионалните постижения. Посочени са основните фактори при избор на работно място – условия на труд, работна заплата. Тревожен е и установения резултат, че всеки втори от изследваните лица не е удовлетворен от работата си и би предприел действия към избор на друго работно място, което в по-голяма степен удовлетворява техните потребности. Недобрата организация на работния процес и липсата на адекватни стимули към персонала са причините за желание за промяна на работното място.

Оценявам значимостта на проучените предложения за подобряване на ситуацията промените, които са отправени от участниците в изследването и биха могли да станат важна отправна точка за въвеждане на национално ниво. Получените резултати посочват и много достъпни начини за самопомощ и превенция професионалното прегаряне от самите фармацевти в атрактивно разработената авторска брошура. Освен представените симптоми и етапите на професионалното прегаряне са посочени и препоръките за неговото преодоляване: физически занимания или спортуване, за психичното здраве - йога, медитация или разходка на открито; търсене на социална подкрепа от близки и приятели.

Настоящият дисертационен труд представлява задълбочено комплексно изследване по актуален проблем с практико-приложни приноси с оригинален характер.

Публикации във връзка с дисертационния труд

Във връзка с дисертационния труд докторантката представя три пълнотекстови публикации, в които е водещ автор. Две от статиите са публикувани на български и една – на английски език. Докторантката посочва и две участия в научни форуми, от които един е с международно участие.

Автореферат

Авторефератът отразява точно съдържанието на дисертационния труд и написан на 55 страници, спазвайки основните изисквания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд е по важна и актуална тема, предоставящ задълбочени теоретични и приложни резултати за източниците на проблеми и възможностите за преодоляване на професионалното прегаряне при фармацевтите, с оригинален характер.

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на горепосочения Закон и Правилника за

развитие на академичния състав на МУ - Варна.

Въз основа на горепосоченото давам **положителна оценка** за представения дисертационен труд и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор“ на Мария Миткова Иванова в докторска програма „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина.

05.09.2023 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Наталия Ушева, д.м.